

Sociometrijski status viktimiziranih učenika i siledžija

Vršnjačko nasilje je najučestaliji oblik školskog nasilja u svetu (Popadić i Plut 2007). Međutim, mnogobrojna istraživanja nisu uspela da utvrde glavne uzroke ovakvog ponašanja učenika, niti da pomognu u kreiranju nekog efikasnog preventivnog programa. Upravo taj razlog bio je glavni motiv da se u ovom istraživanju ispita sociometrijski status siledžija i viktimiziranih učenika. Pored toga interesovalo nas je da li se socijalni status ovih grupa učenika menja na različitim uzrastima, u osnovnoj i srednjoj školi.

Uzorak je činilo 216 učenika 5. i 6. razreda osnovnih i 225 učenika 2. i 3. razreda srednjih škola iz Beograda. Za određivanje statusa siledžije ili žrtve korišćen je upitnik iz istraživanja Popadića i Plutove (2007), i to oni delovi upitnika koji se odnose na vršnjačko nasilje. Za ispitivanje socijalnog statusa ispitanika korišćena je Morenova sociometrijska tehnika. (Moreno 1962 prema Rajhvajn 2004).

Rezultati su pokazali da se u osnovnim školama gotovo polovina, a u srednjim više od četvrtine učenika oseća kao žrtva. Visok je i procenat siledžija u oba tipa škola, s tim što je broj siledžija veći u srednjim nego u osnovnim školama. Iako ranija istraživanja pokazuju da se zastupljenost siledžijstva smanjuje sa uzrastom, ovaj rad pokazuje da ono u većoj meri postoji kod starijih srednjoškolaca. Zbog ovoga, smatramo da je potrebno da se u narednim istraživanjima posveti pažnja siledžijstvu kod starijih srednjoškolaca.

Nalazi pokazuju značajnu povezanost skorova na skali siledžijstva i viktimizacije. Drugim rečima, ovaj podatak govori o tome da se sa većim stepenom viktimizacije povećava verovatnoća da će učenik istovremeno biti siledžija, i obrnuto. Ova pojava je objašnjena u ranijim istraživanjima, gde je identifikovana grupa siledžija-žrtava ili agresivnih žrtava, učenika koji su viktimizirani dok i sami zlostavljaju druge učenike (Olweus 1995).

Nije dobijena povezanost između sociometrijskog statusa i skora na skali koja je procenjivala siledžijstvo, što govori da ispoljavanje siledžijskih ponašanja ne određuje položaj učenika u odeljenju. Nalazi dobijeni u ovom istraživanju ne idu u prilog teorijama da učešće u siledžijskim ponašanjima

značajno određuje socijalni status učenika. Kako je ovde pokazano da siledžijstvo, koje je samo po sebi vrlo izrazit oblik ponašanja, nije povezano sa socijalnim statusom, buduća istraživanja bi se mogla kretati u drugom pravcu, ne tražeći odrednice socijalnog statusa učenika u oblicima ponašanja, već u nekim intrinzičnim faktorima kao što su crte ličnosti ili vrednosti učenika.

Sociometric Status of Bullies and Victims

The main goal of this research was to examine the sociometric status of bullies and victims and the differences between these two groups. Additionally, it was to examine this phenomenon in younger and older children. The study included 441 children: 216 younger (11 and 12-year-olds) and 225 older (16 and 17-year-old) students.

This research has found a higher prevalence of bullying than in earlier studies. There was a correlation between scores on the bullying scale and scores on the victimization scale, which confirms earlier results regarding the group of bully-victims, students who are bullied while bullying others. The results have also shown a significant correlation between the score on the victimization scale and sociometric status. However, this correlation is lower than expected, considering the fact that bad social skills and a lack of friends are basic characteristics of bullied children (Olweus 1995). There was no correlation between the score on the bullying scale and sociometric status. This disagrees with our expectations: it was expected that bullies would have higher social status than victims, because it is known from earlier researches that they think they make friends easily and their peers support them (Nansel *et al.* 2001, 2004; Demaray & Malecki 2003 acc. to Veenstra *et al.* 2005). Consequently, this may mean bullies assess their social situation as more positive than it really is. These results

Milena Marinković (1994), Beograd, Gradište 3, učenica 2. razreda Treće beogradske gimnazije

agree on this: bullying or being bullied is not a significant factor in assessing a pupil's sociometric status, and future researches should focus more on some other factors (such as values or personality traits) regarding this topic.

Finally, significant age differences were shown: there were, expectedly, more victims of bullying among younger children. However, the older age group held more bullies. This was shown to have been caused by the growing prevalence of verbal violence with age. A surprising result came up regarding sociometric status and the score on the victimization scale - these two variables correlate only among the older children. This result cannot be explained using the available knowledge base, which lacks data on bullying among older high-schoolers. We think this problem should be attended to in future researches.

Literatura

- Banks R. 1997. Bullying in Schools. ERIC Digest [Online]. <http://npin.org/library/pre1998/n00416/n00416.html>
- Craig W., Harel-Fisch Y., Fogel-Grinvald H., Dostaler S., Hetland J., Simons-Morton B., Molcho M., Gaspar de Mato M., Overpeck M., Due P., Pickett W., HBSC Violence & Injuries Prevention Focus Group i HBSC Bullying Writing Group. 2009. A cross-national profile of bullying and victimization among adolescents in 40 countries. *International Journal of Public Health*, **54** (Suppl 2): 216.
- Henry S. 2000. What is school violence? An integrated definition. *Annals of the American Academy of political and social science*, **567**: 16.
- Kalebić-Maglica B. 2006. Spolne i dobne razlike u suočavanju sa stresom vezanim uz školu. *Psihologijske teme*, **15** (1): 7.
- Krug E., Mercy J., Dahlberg L. i Zwi A. 2002. The world report on violence and health. *The Lancet*, **360** (9339): 1083.
- Nansel T., Mary M., Pilla R., Ruan J., Simons-Morton B. i Scheidt P. 2008. Bullying Behaviors Among US Youth: Prevalence and Association With Psychosocial Adjustment. *The journal of the American medical association*, **285** (16): 2094.
- Olweus D. 1995. Bullying or peer abuse at school: Facts and intervention, **4** (6): 196.
- Popadić D. i Plut D. 2007. Nasilje u osnovnim školama u Srbiji: oblici i učestalost. *Psihologija*, **40** (2): 309.
- Popadić D. 2009. *Nasilje u školama*. Beograd: Institut za psihologiju
- Rajhvajn L. 2004. Povezanost agresivnosti i sociometrijskog statusa srednjoškolaca. Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju
- Sinobad S. 2005. Obeležja vršnjačkog nasilja u školama. *Temida*, **15**: 19.
- Solberg M., Olweus D. i Endresen, I. 2007. Bullies and victims at school: Are they the same pupils? *British Journal of Educational Psychology*, **77**: 441.
- Veenstra R., Lindenberg S., Oldehinkel A., Winter A i Verhulst F. 2005. Bullying and Victimization in Elementary Schools: A Comparison of Bullies, Victims, Bully/Victims, and Uninvolved Preadolescents. *Developmental psychology*, **41** (4): 672.